

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, De Obligationibus, Functionibus Et Juribus Parochialibus

Engel, Ludwig

Salisbvrgeri, 1662

Pars I. De Obligatione Parochorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41598

PARS I.

De Parochis & eorum obligatione.

CAPIT I.

Qualis debeat esse Parochus.

1. *Regimen animarum ars artium.*
2. *Ætas 25. annorum inchoatorum requiritur in Parocho, & ut intra annum recipiat Sacerdotium.*
3. *Negligenter omitiens suscipere ordines elapso anno est ipso iure privatus Parochia.*
4. *fallit in Ecclesijs Collegiatis.*
5. *Quidquid sit, an de de rigore extra casũ presentationis & madati Apostolici possit Parochia conferri Clerico*

A

in

- minoribus, Episcopus poterit dispensative id facere.
6. Dispensatio concessa in Iure impersonaliter intelligitur data Episcopis.
  7. Nomine Episcopi veniunt etiam Inferiores Prælati habentes Iurisdictionem quasi Episcopalem.
  8. Parochus bono exemplo suis debet prælucere.
  9. que mulieres permittantur cum Clericis habitare.
  10. Poena, que ipso Iure incurruntur non habent locum in conscientia, nisi sententia, declaratoria sequatur.
  11. Sacerdos concubinaris etiam notorius non est suspensus suspensione proprie dictâ.
  12. Scientia que requiratur in Parocho.

Cum sit ars artium regimen animarum, ut dicitur in c. cum sit, de etat & qual. utique non debent id suscipere & in Parochos constitui nisi qui fuerint idonej. dicuntur autem idonej

Qualis debeat esse Parochus. 3

nei, in quibus 3. concurrunt: nimirum, *etatis maturitas, morum gravitas & debita scientia.* c. *cum incunctis.* 7. §. *inferiora.* De elect. c. *licet canon 14. eod. in 6.*

Quod attinet ad *etatem* in parochia requisitam, ea est 25. añorum inchoatorum d. §. *inf. & c. licet Canon.* Neq; tamen parochus statim eo tempore, quo sibi parochia confertur, Sacerdos esse tenetur, dummodo sit Clericus in minoribus constitutus, & intra annum numerandum à die adeptæ pacificæ possessionis suæ parochiæ in Sacerdotem promoveatur. c. 2. de *Instit. in 6. c. si pro Clericis.* 8. de *preb. in 6.*

Sin autem talis parochus intra annum ad sacerdotiũ promotus non fuerit, tunc elapso anno (non prius, quamvis tantum iam temporis spatiũ effluerit, ut promotio amplius impossibilis sit. c. *commissa.* 35. de *elect. in 6.*) ipso Jure Parochia privatus erit, nisi justo aliquo impedimento ab Ordine

A 2 nibus

4 Pars I. Caput I.

nibus retardatus fuisset. *d. c. licet ca-*
4 *non & c. commissa.* In Ecclesiis
tamen collegiatis, etiamsi aliàs Pa-
rochiales extiterint, & ijs, qui ad ea-
rum regimen assumuntur non habere
locum hanc constitutionem, ut quis
elapso anno *ipso Iure* sit privatus, sed
requiri, ut juxta antiquiores Canones
monitio Episcopi præcedat, & si mo-
nitus aliquis non ordinatus fuerit, tum
demum per sententiam privari possit,
declaratum est *in c. statutum. de elect.*
in 6.

Cæterùm non ignoro, quòd ali-
qui cum Gloss *in d. c. 2. de Instit. in 6.*
& *d. c. si pro Clericis* doceant, tantùm
duos casus esse exceptos, in quib⁹ non
requiratur, ut promovendus ad Paro-
chiam sit in Sacris constitutus, vide-
licet 1. si præsentetur à Patrono. *ut in*
d. c. 2. 2. Si ad mandatum Papæ a-
licui de Parochiali Ecclesia providea-
tur *ut in d. c. si pro Clericis.* Si ve-
rò de libera collatione agatur, rum
non

Qualis debeat esse Parochus. 5

non esse admittendum, qui saltem
Subdiaconus non sit. *jux. tex. in c.*
præterea, s. de atat. & qual. Sed

hanc doctrinam non recipiunt Archi-
diac. Ioan. And. & alij de quibus at-
testatur Gloss. *in d. c. si pro Clericis.*
consentes d. cap. *præterea* per poste-
riores Canones in sexto decretalium
existentes indifferenter correctum esse.

Quidquid sit de hac doctrina theoreticè
in utramque partem disputabili, in
praxi res non habet magnam difficul-
tatem, cum Episcopus possit etiam
ex autoritate illius cap. *præterea* di-
spensare, cum aliquo ad Parochia-
lem Ecclesiam, si adhuc in sacris non
sit. Dico, Episcopum dispensare
posse. Nam licet *in d. c. præterea* E-
piscopo hæc dispensatio expressè non
concedatur, hoc ipso tamen, quòd
Pontifex dicat *dispensativè* posse ad-
mitti ad Parochias constitutos in mi-
noribus, eam dispensationem con-
cessisse Episcopo intelligitur; atque

A 3

idem 6

idem generaliter tenendum esse, quoties in aliquo Canone dispensatio permittitur, quamvis Episcopi mentio non fiat, tradit Pan. in c. fin. de past. prab. n. 10. Felin. in c. nuper. de sent. excom. Barb. de offic. Episc. p. 2. allegat. 34. n. 22. Ratio est, quod potestas data dispensandi in aliquo Canone, non possit rationabiliter intelligi data S. Pontifici, utpote qui alias eam potestatem habet. c. proposuit. §. licet. de concess. prab. (nisi ex sermone conexo vel stylo & consuetudine aliud appareat, ut in Trid. S. 24. de ref. Mat. c. 5. Sanch. de mat. l. 8. disp. 6. n. 19.) Consequenter ut leges accipiantur de casibus dubitatis, jux. l. 1. §. 2. ff. ad municip. & verba Papæ aliquid operentur. c. Papa. 10. de privileg. in 6. debeat intelligi illa potestas data Episcopis, quibus alias non competeret.

Sed quid si Abbas vel alius Prælati inferior Episcopo, habeat Ius conferendi parochiam, an & is eandem Clerico in

Qualis debeat esse Parochus. 7

co in minoribus tantum ordinibus
constituto conferre poterit? R2. affir-
mative, quia tex. dum *in d. c. præterea*, 7
dispensationem ordinarijs Collatori-
bus permittit, non distinguit inter Col-
latores, Episcopos & Inferiores, ergo
nec nos distinguere debemus *arg. l. de*
pretio de publiciana. accedit, quod
Inferiores, Prælati circa huiusmodi
parochias, quas conferre possunt, Ju-
risdictionem quasi Episcopalem habere
censeantur, *jux. gl. not. in clem. 1. in*
v. proprij. de reb. Ecclæs. non. alien.

Circà *morum gravitatem* verissimè
monet Concil. Trid. s. 22. *de ref. c. 1.* 8
nihil esse, quod alios magis ad pietatem
& Dei cultum assidue instruat, quam
eorum vita & exemplum, qui se divino
ministerio dedicârunt, & c. Et Grego-
rius *lib. 34. mor. c. 30.* non debet, in-
quit, *hominum ducatum suscipere, qui*
nescit homines bene vivendo præire, ne
qui ad hoc eligitur, ut aliorum culpas
corrigan, quod refecare debuit, ipse com-
mittat.

A 4

mittat.

mittat. Quapropter omnia illa, quæ generaliter *de vita & honestate Clericorum*, videl. de luxu vestium & capillorum, crapulâ & comotationibus in tabernis publicis, lusu immoderato, ac negotijs sæcularibus evitandis in SS. Canonibus statuta sunt, tantò magis Parochi observare debebunt, quantò ipsis cum curâ animarum arctius incumbit, ut alijs bono exemplo præluceant.

Specialiter verò ut incontinentiæ vitium declinetur, sub gravibus poenis jubet Concil. Trid. *f. 25. de ref. c. 14. quàm turpe*, inquit Concil. *ac Clericorum nomine qui se divino cultui addixerunt sit indignum, in impudicitia sordibus immundoq; concubinato versari, satis res ipsa communi omnium fidelium ostensione testatur.* ut igitur ad eam, quam decet, continentiam ac vitæ integritatem ministri Ecclesiæ revocentur, populusq; hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognoverit.

Qualis debeat esse Parochus. 9

verit, prohibet S. Synodus quibuscunq;
Clericis, ne concubinas aut alias mulie-
res, de quibus possit haberi suspicio (secus 9
de mulierib⁹ quæ vel ob ætatē, vel pri-
mi aut secundi gradus consanguinita-
tem suspectæ non sunt, c. cum omni-
bus dist. 81. &c. pen. de cohab. Cler.
& mul.) in domo vel extrâ detinere,
aut cum iis ullam consuetudinem habe-
re audeant, alioquin pœnis à SS. Cano-
nibus vel Ecclesiarum statutis impositis
puniantur. Addit quoque ipsum Con-
cilium pœnas & certum modum pro-
cedendi contra hujusmodi Concubi-
narios, ac inter alia statuit, ut si à Su-
perioribus moniti à foeminis suspectis
se non abstinuerint, tertiâ parte fructu-
um beneficiorum suorū quorumcunq;
sint ipso facto privati: sin autem in-
delicto eodem perseverantes secundæ
monitioni adhuc non paruerint, fru-
ctus omnes ac proventus suorum be-
nificiorum eo ipso amittant &c.

Sed hic quæri possit, an hæ pœnæ

A 5

Conci-

Concilij quæ ipso facto incurruntur
 statim in conscientiam locum habeant,
 ita ut Parochus fructus ita amissos sine
 alia condemnatione ultrò restituere
 10 teneatur? R. benigniorem esse sen-
 tentiam, quòd poenæ quæ etiam ipso
 jure irrogantur non aliter obligent in
 conscientiam, quàm si *sententia declara-*
toria sequatur, per quam Judex decla-
 ret tales poenas solvendas esse *per ea*
quæ docet Cov. de matrim. p. 2. c. 6. §.
8. n. 13. arg. c. statutum de heret. in 6.
 ubi videtur supponi regulariter ad
 poenas ipso jure irrogatas debere ac-
 cedere sententiam declaratoriam, nisi
 specialiter ob gravitatem criminis a-
 liud statuatur. Maximè verò in no-
 stro proposito hanc *sententiam decla-*
ratoriam requiri, non obscure ex ipso
 Concil. Trid. d. s. 25. c. 14. colligitur:
 dum ibi fructus à Clerico concubina-
 rio ipso jure amissi non per ipsum Cle-
 ricum, sed *arbitrio Episcopi* fabricæ Ec-
 clesiæ aut alteri pio loco jubentur ap-
 plicari, Alia

Alia est disputatio, utrum Sacerdos 17
 concubinarius incurrat ipso jure su-
 spensionem propriè dictam *jux. c.*
præter. dist. 32. ita ut si celebret ante
 absolutionem fiat irregularis, cum
 quo tantùm per S. Pontificem dispen-
 sari possit. *c. 1. de sent. & re jud. in 6. ?*
 De concubinario occulto satis conve-
 niunt DD. quòd non sit suspensus pro-
 priè, sed tantùm eo modo suspensus,
 quo quilibet in peccato mortali exi-
 stens usque dum poeniteat. *c. fin. de*
cohab. Cler. & mul. At verò de con-
 cubinario notorio (qui scil. talis est per
 confessionem factam in judicio, sen-
 tentiam, aut evidentiam rei, quæ nulla
 potest tergiversatione celari *d. c. fin.*)
 magna est dissensio apud Garc. *de*
benef. p. 7. c. 14. n. 11. & seqq. Sanè
 consuetudine, quæ est optima legum
 interpret. *l. si de interpretatione ff. de*
LL. videtur recepta sententia Cov. *in*
relect. Clem. si furiosus p. 1. §. 1. n. 5.
 Innoc. Spec. & aliorum. quòd Cano-

nes, qui de suspensione concubinarij notorij loquuntur, sint intelligendi de suspensione impropria seu *de simplici prohibitione* celebrandi divina, non autem de ea, quæ sit *censura*, & cuius transgressio irregularitatem inducat, quia nec antiqui Canones, nec Concil. Trid. unquã de tali irregularitate mentionem faciunt, quamvis dum talibus Clericis celebrationem interdicit, supponant eos sæpius celebrare. Multò minùs in praxi videmus, quòd Clerici concubinarij post pœnitentiam dispensationẽ super irregularitate à S. Pontifice petant. imò *in c. si qui sunt dist. 81. & c. fin. de cohab Cler. & mul.* satis insinuat, quòd post pœnitentiam & concubinæ expulsionem hoc ipso alicui jus celebrandi restituatur, neque ibi dispensatio super irregularitate requiritur. porrò non est insolitum in nostro jure, ut suspensio non semper sit *censura*, sed aliquando tantum de *simplici prohibitione* celebrandi accipiatur.

piatur,

Qualis debeat esse Parochus. 13

piatur ita enim *in c. dilecta de major. & obed.* dicitur, quòd Abbatissa possit suos Clericos *ab officio beneficioq; suspendere.* quod prolectò de *cenfura* intelligi non potest, cum ea pertineat ad claves Ecclesiæ, quæ foeminis iraditæ non sunt, sicut nec B. Virgini, licet esset dignior omnibus Apostolis *c. nova. de poenit & remiss. gl. in d. c. dilecta.*

Quantum ad *scientiam* in Parocho 12 requisitam, optandum quidem foret, ut non nisi optime instructi in Theologiâ & SS Canonibus assumerentur: quia verò id in tenuioribus præsertim Parochijs haud facilè haberi potest. *inde saltem in Parocho desideratur, ut sciat ea, quæ plebi sunt ad salutem necessaria, nempè ut sciat articulos fidei, & Decalogum, & sufficienter sciat ea, quæ pertinent ad Sacramentorum administrationem. Sotus in 4. dist.*

25. art. 4. Conc. 3.

CAPUT II,

CAPUT II.

De obligatione, quæ incumbit Parocho residendi in sua Parochia.

1. *Ad residentiam de jure divino obligantur habentes curam animarum.*
2. *Sine licentia Episcopi & relicto vicario ab Episcopo approbato Parochi abesse non possunt, secus facientes perdunt fructus.*
3. *Controversia, an Parochus per duos menses possit abesse sine licentia.*
4. *Negativa verior.*
5. *Placet tamen media via, quòd scilicet possit abesse etiam per 2. menses divisim non continue.*
6. *Hodie non potest amplius Episcopus dare licentiam, ut Parochus absit studiorum causa.*
7. *Consuetudo, ut Parochus notabili tempore ultra 2. menses absit est corruptela.*
8. *Quid*

8. *Quid possit Consuetudo circa residentiam Parochorum.*
9. *In necessitate repentinâ quid faciendum Parocho.*
10. *Non sufficit Parochum esse presentẽ si nunquam per se ipsum Sacramenta & curam administret.*
11. *Parochus, qui totam curam per suos Cooperatores exercet, tenetur ad restitutionem fructuum, arbitrio tamen boni viri.*
12. *Pestis non excusat à residentiâ.*
13. *Excusat tamen ab administratione Sacramentorum, si idoneus Vicarius substituatur.*
14. *Regule quædam notabiles observande ab administrantibus Sacramenta pestiferis.*

OMnium illorum, qui curam animarum gerunt, residentiam instantissimè urget Concil. Trid, s. 6. de ref. c. 1. & 2. & s. 23. c. 1. præcepto enim divino mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissa est
(ver-

(verbis utor Concil. d. s. 23) Joves suas agnoscere, pro his sacrificiū offerre, verbiq; divini prædicatione Sacramentorū administratione, ac bonorū operum exemplo pascere pauperum aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquā ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neq; assistunt, sed more mercenariorum deserunt. & c.

2 In specie autem de Parochis seu Curatis inferioribus statuit Concil. d. s. 23 c. 1 §. eadem omnino. ut quando cunque eos causa prius per Episcopum cognitā & probatā abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquunt. discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causā non obtineant. Poena quoque, quam idem Concil. in d. c. 1. in §. si quis autem. contra Episcopos non

non observantes illud decretum constituit, statim in seq §. eodem omnino ad curatos inferiores extendit, ita ut & isti præter mortalis peccati reatum, pro rata temporis absentia fructus suos non faciant, nec tutâ conscientiâ, aliâ etiam declaratione non secutâ, illos sibi detinere possint, sed teneantur fabricæ Ecclesiarum aut pauperibus loci erogare. &c.

Porro ex allegatis Concilij textibus Quær. I. utrum Parochus saltem per 3
duos menses in anno possit abesse sine licentia Superioris, sicut concessum est Episcopis & Canonicis in eadem s. 23. c. 1. Non est paucorum sententiæ cum Nav. in man. c. 25. sub n. 121. constitutionem Concilij ita intelligendam esse, quòd Parochus si ultra duos menses abesse velit licentiam Superioris impetrare debeat, cæterùm per duos menses singulis annis ex aliquâ causâ, quæ ipsi Parocho bonâ fide iusta videtur sine licentia abesse possit.
tuna

tum quòd Concil. *d.l. in §. eadem omnino.* inter obligationem residendi, quæ est in Parochis comparationem faciat, tum etiam quod id de jure antiquo licuerit. *ex c. presentium. 7. q. 1.*

4 Alii e contra censentes illam comparationem inter residentiam Episcoporum & Curatorum tantum quoad *penas* factam negant, Parochum unquam sine licentia discedere posse, pro quibus melius facit *tex. Concilii*, qui vult à Parochis licentiam exigì, *quandounque eos abesse contigerit*, & mox subjungit, quòd nec cum licentia Episcopi debeant ultra duos menses nisi ex gravi causâ abesse. atque hanc posteriorem sententiam confirmavit Declaratio Card. apud *Garc. de benef. p. 3. c. 2. n. 23.* & quidem sub eo rigore, ut nec per hebdomadam liceat Parocho sine obtentâ licentiâ abesse. quod verò *authoritate d. c. presentium* dicitur, de jure antiquo licitam fuisse absentiam
duo-

duorum mensium sine licentia Episcopi, rectè negari potest *ex c. si quis in Clero, 7. q. 1. & c. relatum. 4. de Cler. non resid.* unde in *d. c. presentium.* nihil aliud disponitur, quàm quòd ob absentiam duorum mensium subexistente causâ ægritudinis aliquis beneficio privari non debeat: nihil autem ibidem dicitur quòd Parochus sine licentia ad duos menses discedere possit.

Verùm cum utraque sententia modo relata plurium Classicorum DD. 5
 auctoritate nitatur, quos refert *Garc. d. c. 2. n. 19. & seqq Barb. de off. par. p. 1. c. 8. n. 58. & seqq.* Ideo ex *Concil. glossæ in c. 1. de offic. Cust. in v. modum:* videtur *media via* ex quadam naturali æquitate & Epikia teneri posse, consuetudine sic passim declarante, quòd videl. Parochus etiam per duos menses singulis annis absque licentiâ abesse possit, non quidem *continue* sed *divisim*, ita ut ipsius absentia singulis
 vici-

vicibus non extendatur ultra unum vel alterum diem, & idipsum faciat ex honesta causa & sine spiritali detrimento sui gregis : cessat enim sub hoc temperamento periculum animarum, quòd subesse solet, si Parochus ad duos integros menses à sua parochia discedat,

6 Præterea quamvis olim Parochi cū licentiâ Episcopi potuerint studiorum causâ etiam per septem annos abesse, *c. cum ex eo 34. de elect. in 6.* hodiè tamen post dict. decretum Conc. Trid. id non ampliùs per Episcopum rectè concedi à S. Congregatione Card. decisum refert Conzal. *ad Reg. 8. Caneell. gl. 6. n. 351.* Barb. *in Collect. ad d. c. 1. Trid. S. 23. n. 55.*

7 Quær. 2. Utrum Consuetudo alicuius loci valeat residentiam Parochorum immutare? R. circa residentiam duo consideranda esse, nimirum 1. obligationem *residendi* & obligationem *petendi licentiam* : si iusta causa absentia subfit. Obligatio *residen-*
di

di in genere, penes eos qui curam animarum gerunt, nullâ consuetudine tolli potest, cum sit jure divino præcepta *Trid. s. 23. de ref. c. 1.* contra quod jus consuetudo nihil operatur. At verò obligatio *petendi licentiam discedendi* suppositâ justâ causâ discessu cum sit mero jure humano pontificio introducta, absolurè quidem loquendo per contrariam consuetudinem, tolli potest; si tamen ex tali consuetudine liceret Parocho notabili tempore ultra duos menses abesse sine licentia Superioris, illa (*jux. tex. in Concil. Trid. d. c. 1. § eadem omnino*) corruptela & consequenter invalida foret propter multa inconvenientia, quæ inde nascerentur. nam Parochi nullâ petitâ licentiâ ab Episcopo nullum etiam ab eodē sui loco peterent Vicarium, & sic persæpè cuicumq. obvio curâ animarum per longius tempus cum multis periculis comitterent. deinde successu temporis eò res deveniret, ut

7
Paro-

Parochi non tantum sine licentia, sed multoties etiam sine iustâ causâ oves suas desererent & mercenariis comitterent.

8 Sed ut consuetudine licitum sit Parochis per unam vel alteram hebdomadem ex iustâ & rationabili causâ & sine periculo damnificandi gregem substituto interim idoneo Vicario abesse, non audeo improbare, maxime si propter distantiam loci difficilis ad Episcopum aditus pro obtinenda licentia habeatur. Imò amplius dico, si de Consuetudine in aliquo loco Parochi etiam per duos menses continuo abessent ex iustâ tamen causâ, posset, satis tolerari. quia per talem consuetudinem videretur declarata illa controversia, quam in priori questione tradidi. Constat enim, quòd in dubio Jure optima legum interpretes sit Consuetudo. *l. si de interpretatione 37. ff. de LL.*

Quar. 3. Quid faciendum Parocho,

cho, si necessitas tam repentina sit, ut
 pro obtinendâ licentiâ Episcopum
 nequeat adire? R. Parochum debere 9
 post discessum suum, quamprimùm
 potest Episcopũ de causâ absentia cer-
 tiorare, ut is de justitiâ causæ cognosce-
 re, & tempus revertendi determinare
 possit *Garc. de benef. p. 3. c. 2. n. 34.*

Quar. 4. An Parochus satisfaci-
 at suæ obligationi, siquidem in paro-
 chia præsens sit, sed omnia per suos
 Capellanos exerceat? R. Parochum te- 10
 neri saltem aliquoties, & inaximè si
 Parochiani ipsum in specie petierint,
 per semetipsum curam & Sacramenta
 administrare. *c. relatum. 4. de Cler.
 non resid. c. extirpanda 30. §. quia ve-
 rò de præb. Cùm enim Parochus pro
 animabus sibi commissis rationem
 reddere teneatur, sanè ipsemet experi-
 ri debet, qualiter in via salutis instru-
 ctæ sint. Unde notanter Joan Sanch,
 in *Sel. disp. 47. n. 7.* hinc inferes, prò do-
 lor! inquit, quam malè aliqui Paro-
 chi*

chi se gerant, Sacramenta nunquam aut ferè nunquam ministrantes, & suarum ovium curam mercenariis committentes, qui cum ut plurimum sacerdotes inopes & egentes sint, timeri non imprudenter poterit, potius rationem habituros quærendi ab ovibus victum, quàm curam medendi infirmitatibus animæ, complacere eis studentes, quando respuendæ & reprehensionis gladio feriendæ. &c.

Quar. 5. An Parochus ad restitutionem teneatur, si totam curam per suos Cooperatores exerceat? Negativè respondet Garc. *de benef. p. 2. c. 2. n. 53.* eò quòd id jure cautum non reperiatur, poenalia verò extendenda non sint. Contrarium tenet Sylo. *v. residentia n. 1. § 6* Joan. Sanchez. *d. l. n. 6*, Jacob. de Grassis *in decis. aur. l. 2. c. 92. n. 57.* nam ex horum doctrina non intelligitur restituere, nisi qui Sacramenta administrat, cum verba accipienda sint cum effectu.

Ego,

Ego hanc posteriorem sententiam judico verbis (c. 4. de Cler. non resid. & Concil. Trid. s. 23. c. 1.) menti ac rationi legis esse conformiorē, & propterea amplectendam, sub hac tamen moderatione: ut ex solâ residentiâ personali, præcisâ ab administratione, credam Parochum saltem medietatem fructuū lucrari. quia experiētiâ constat, quod parochiani ex sola etiâ præsentia personali magnam utilitatem percipiunt, dum in quacunq; necessitate recursum ad Parochum habent, & Sacramenta per Capellanos præsentem Parocho ipsis diligentius administrantur. Præterea in illa parte fructuum, quæ restituenda est, judico intervenire debere arbitrium boni viri, ut plus vel minus pro qualitate & gravitate negligentia restituatur. imò nō dubitaverim, quandoq; Parochum etiam rarius per se administrantem, Sacramenta ad nullam restitutionem generi, si revera comperiat suos Parochia-

B

chia-

chianos sufficienter, & fortè melius per
Capellanos, quàm per se ipsum in-
strui.

Quær. 6. An causa grassantis
contagionis excuset Parochum à resi-
dentiâ?

- 12 Negativè fuisse decisum instante S.
Carolo Borr. licet Parochus pestem
fugiens alios idoneos Ministros sui lo-
co substituere veller, ex Selva refert
Barb. *in d. c. 1. Trid. s. 23. n. 60.* qui
utique in calamitoso illo statu Paro-
chiani ex præsentia proprij Parochi
magnam consolationem habent; *si*
enim cum optimè noscat conditiones
suorum subditorum sine dubio in quo-
tidianis occurrentijs tum circa Sacra-
mentorum administrationem, tum
circa alias necessitates repentinas me-
lius per se vel per alium disponendi
disponere poterit, quàm si ipso absen-
te novus Vicarius ad tam quotidiani
pericula constitueretur. Illud nim-
13 durum esset dicere, quòd Parochus eo
usqu

etque obligetur, ut etiam per se ipsum
 Sacramenta tempore pestis admini-
 strare teneatur, si idoneum Vicarium
 vel aliquos viros Religiosos habere
 possit. Non enim videtur mens fuis-
 se Concilij, ut Parochus, qui fortè mul-
 tum est utilis parochiæ, cogatur sin-
 necessitate præsentissimum vitæ peri-
 culum subire: dico, sine necessitate.
 nam si Parochus alios per quos admi-
 nistret habere non possit, tenebitur
 tanquam bonus pastor vitam suam,
 corporalem, pro vita spiritali Ovi-
 um sibi commissarum exponere.

Sed adnotandum est Parocho, ut
 tempore pestis in administrandis Sa-
 cramentis cautè se gerat, ne ex ipsius
 præmature obitu plures alij spirituale
 damnum patiantur. quare in eum si-
 nem aliquas bonas regulas ex Con-
 silij Medicorum & Theologorum col-
 lectas Parochis & Confessarijs pestife-
 rorum tradidit Hen. Manigart. *in suis*
Floribus selectis ad fin. quarum posteriores

pro utilitate aliquorum, quibus is libellus forsan incognitus est hic subnotare volui.

14 1. Curandum ut ex præscripto Medici bona præservativa ad manum habeantur.

2. Tempore pestis non utendum longâ veste quæ protendatur infra genua, nec quæ sit ex materia pilosa, ad quam venenum facilius recipitur.

3. Non visitentur ægroti manè, vel saltem non nisi sumpto jentaculo. Si necessitas urgeat jejuno stomacho ægrum adire (quia is morbus dilatione non patitur, nocet parvula mora) apponatur ad nares parum Theriacæ, strophium aceto tinctum, vel aliud præservativum applicetur.

4. Cauterium à Chyrurgo factum Medici & experientia, inquit Manigart, optimum esse præservativum docent.

5. Confessarius audiat ægrum à longè & si fieri potest, curet ut accedat ad fenestram, vel ad portam, vel ad

hor-

hortum, & semper stet, ab illa parte, unde ventus fiat versus agrum.

6. Si aeger non possit se movere & Pastor seu Confessarius domum ingredi cogatur, stet 5. aut 6. pedibus à lecto aegri retro caput ipsius, jubeat ut aeger vertat faciem versus aliam partem: nec moveantur tegumenta lecti: curet super lateres vel lapides accensos in igne in medio cubiculi positos infundi acetum ad fumandum, & inter ipsum & aegrotum sit aliquis ignis vel carbones accensi; caveat autem ut nunquam stet inter ignem & aegrotum.

7. Si aeger non possit altè loqui, sed Confessarius debeat propè accedere, & ita se majori periculo exponere, non erit necesse, ut omnia peccata audiat, sed poterit rogare aegrotum, ut statim de uno vel altero peccato in particulari & de omnibus alijs in genere se accuset, quia in tanto periculo non requiritur confessio materialiter integra.

B 3

8. Si

8. Si plures jaceant in eodem cubiculo aegroti, qui propter instans mortis periculum singuli separatim confiteri non possint, debebunt omnes simul absolvi (sicut etiam fit in conflictu vel naufragio) formâ pluralitatis *Ego vos absolvo à peccatis vestris, &c.* dummodo singuli unum vel alterum peccatum palam confiteantur, quod sine scandalo vel notabili sui infamiae confiteri possunt, vel si nullum in specie exprimere valeant, generalem Confessionem faciant aut signa poenitentiae edant.

9. Confessarius recedens à pestiferis purget se & vestimenta sua, albam quoque & stolam & corporale per ignem & fenum aliquem, vel per aspersionem & lotionem aquae frigidae, quae veneno plurimum inimica dicitur.

10. Pro cautela Parochorum placuit adscribere verba Pauli Laym. lib. 2. tract. 3. c. 3. n. 3. cavere etiam, inquit,

quit, debet Parochus, ne dum pestis
tempore unius non graviter indigen-
tis spirituali utilitati consulere inté-
dit, plures alij ex ipsius occubitu gra-
viorem jacturam spirituales pati-
antur. Quare *si solus sit*, non facile
ministrare debet cum vitæ suæ peri-
culo Sacramenta, quæ non admodum
necessaria sunt, vel secundum se, ut
extrema Unctio (quæ qualiter tem-
pore pestis conferenda sit dicam ip-
se infra in cap. de extrem. Unct.)
vel respectu personarum, quarum
bonum statum Confessarius proba-
biliter cognitum habet, quia nuper
earum confessiones exceperat. De-
nique quotiescunque ab aliqua per-
sona, quam verisimilibus Conjectu-
ris Sacerdos credit non habere con-
scientiã peccati mortalis, vel per cõ-
tritionẽ rectè ad moriendum dispo-
sitam esse, *probabilissimè* timetur pe-
riculum contagionis, in tali casu
majus bonum publicæ necessitatis

„præferendum privatæ alicujus utili-
tati.

CAPUT, III.

De Obligatione Parochi re-
citandi Horas Canoni-
cas.

1. Beneficiatus etiam curatus omit-
tens horas Canonicas tenetur ad re-
stitutionem.
2. Controversia an Parochus ad omnes
fructus restituendos teneatur ex
omissione Breviarij.
3. Equior est sententia ut propter o-
nera parochialia possit aliquam par-
tem deducere.
4. Equitas rigori Iuris quando præ-
ferenda.
5. Beneficiatus in primis 6. mensibus
omittens horas non tenetur ad resti-
tutionem. Secus tamen videtur si
obligatio orandi incumbat ex fun-
datione.

6. *Qualis attentio requiratur in orando Breviario.*
7. *Sine interna attentione recitans probabiliter potest excusari à restitutione.*
8. *Qui psalmos unius Hora interruptim dicit sine causa, peccat quidem venialiter, satisfacit tamen precepto.*
9. *Similiter qui ex errore unum officium pro alio dicit.*
10. *Capellani Parochorum non tenentur ad restitutionem, si Breviarium omittant.*
11. *Parochus Regularis quando teneatur ad restitutionem.*
12. *Quid de Vicarijs perpetuis dicendum?*
13. *Quid veniat nomine pauperum & fabricæ Ecclesiæ, quibus facienda est restitutio.*
14. *Cause excusantes ab oratione.*
15. *Quando nam is, qui potest partem orare, sed non totum, teneatur ad partem orandam.*

INter omnes convenit Clericos beneficiatos teneri ad solvendas Horas canonicas. *prout tex. sunt in c. fin. dist. 92. c. 1. de Celeb. Missar. c. quia per ambitiosam. de rescript. in 6.* Id quod etiam de obtinentibus beneficium *curatum* clarè expressit Leo X in Concil. Lat. in sua Bulla, quæ incipit *supernæ dispositionis s. s. 38.* Et Pius V. in alia Bulla, quæ incipit: *Ex proximo &c.*

Porro omittentem Horas Canonicas non tantum graviter peccare, sed etiam ad restitutionem fructuum *pauperibus vel fabricæ beneficiorum* faciendam teneri in d. Bullis statutum est. Eamque restitutionem hoc modo fieri debere declaravit Pius V. ut si aliquis totum Breviarium omiserit, teneatur ad restitutionem omnium fructuum, qui si singulis diebus dividerentur, proportionaliter pro una die cederent: si verò omiserit Matutinum, teneatur ad dimidiam partem unius diei.

diei, si alias omnes horas præter Matutinum, ad alteram dimidiam, si unam tantum Horam, ad sextam partem fructuum restituendam. sed

Quær. 1. An sub hac dispositione & distributione Pij V. etiam Parochi 2 comprehendantur, ut si per unum diem Breviarium non oraverint teneantur ad omnes fructus illius diei restituendos, vel potius possint sibi aliquam partem propter onera Parochialia retinere?

Plerique ob textus generalitatem, inter Parochos & alios beneficiatos nõ distinguunt, *Azor. Inst. mor. p. 1. l. 10. c. 14. q. 5. Barb. de off. Bar. p. 1. c. 10. n. 32. Suarez de Hor. Can. c. 30. n. 6.* 3
Verum non desunt alij celebres Auctores, qui magis æquitatem considerant, censentes, quod illa verba, *omnes fructus*, in Parochis (imò etiam in alijs beneficiatis, quibus onus residendi, dicendi missas &c. incumbit) limitari possint ad omnes fructus correspondentes

dentes Breviario. Nam fructus non
 tantum deberi existimant propter Ho-
 ras Canonicas, sed potius propter one-
 ra alia, præsertim verò parochialia &
 Sacramentorum administrationem, i-
 deoque restitutionem eorum propter
 non oratum Breviarium debere fieri
 proportionaliter arbitrio boni & pru-
 dentis viri, ita ut duas partes fructuum
 possit Parochus computare pro labore
 parochiali, & unam pro Horis Ca-
 nonicis: & consequenter si v. g. por-
 tio reddituum Parochialium unius ec-
 clie fortè sint 3 floreni, propter totum
 Breviarium omissum tantum teneatur
 unum florenum restituere, cujus opini-
 onis sunt Lopez, Toletus, Sa, Sanchez,
 & alij cc. à Barb. *d. c. 10. n. 33.* Ego
 hanc posteriorem sententiam magna
 æquitate nixam satis tutè practicari
 posse opinor, secundum vulgatas juris
 regulas, quòd æquitas sit rigori juris
 præferenda, si salva ratione recti ser-
 monis lex aliqua ex bono & æquo in-
 terpre-

terpretationem recipere possit. *L. placuit. C. de judicijs Fachin. lib. 1. c. 3.*
 Maximè in pœnalibus & odiosis, in quibus semper benignior est interpretatio facienda, *ut pœna potiùs molliantur quam exasperentur. L. pen ff. de pan. c. odia & c. in panis de R. I. in 6.*

Quær. 2. Quando nam incipiat obligatio restituendi propter non oratum Breviarium? R. primum post 6. 5
 menses numerandos à die adepti beneficij, sicut in d. Bullâ Leonis expressè habetur, & in Bullâ Pij V. nihil hac in parte immutatur, sed solum declaratur, quòd per primos 6. menses non orans Breviarium sine justo impedimento graviter peccet. Licet autem Sotus apud Nau. *de oratione c. 21. n. 60.* videatur dubitare, utrùm Pontifex potuerit tanto tempore nō orantib⁹ Breviarium restitutionem relaxare? nihilomin⁹ cum eodem Nau, recti⁹ hic scrupulus rejicitur, cum oratio Breviarij, & propter ejus omissionem, conse-

consequens restitutio tantum Jure humano introducta sit, quod S. Pontifex pro suo arbitrio vel omnino remittere vel certo modo temperare potest. In illis tamen beneficijs, in quibus fundator obligavit beneficiatum ad recitandas quotidie Horas Canonicas procedere potest opinio Soti, ut etiam primis 6. mensibus nascatur obligatio restituendi, quia in talibus beneficijs obligatio orandi Breviarium descendit ex Jure Naturali, & eam omittens peccat contra justitiam commutativam, tanquam stipendiarius, qui non facit id, pro quo stipendium accipit, prout intelligendus videtur Suarez de *Horis Canonicis. c. 29. n. 7.*

Quar. 3. Qualis attentio, vel intentio requiratur ad solvendas Horas 6 Canonicas? R. non aliam requiri, quam ut orans verba integrè proferat, & id faciat ex proposito tali modo Deum colendi, licet interim parùm curet de intellectu verborum quæ plerâque mysti.

mysticum sensum habent & ne quidē
 à viris doctis satis intelliguntur. Et
 præterea sufficit, ut illa intentio colen-
 di Deum virtualiter perduret, quam-
 vis ex humana infirmitate variæ di-
 stractiones interveniant, dummodo
 illæ distractiones omninò voluntariæ
 non sint. *Paul. Laym. de orat. & Horis
 Canonicis. c. 5. n. 9. & seqq.* Docent
 quidem aliqui magni nominis DD. ut
 Durandus Paludanus S. Antonius Me-
 dina Sylu. & alij cc. apud Laym. *d. c.
 5. n. 10. v. contrariam.* non requiri
 aliquam internam attentionem sed
 solam externam circa verba integrè
 proferenda sufficere. Verùm cum
 leges debeant accipi secundùm vero-
 similem intentionem legislationis *c.
 secundo. 41. de appell. l. contra legem
 29. ff. de. LL. c. fin. de R. I. in 6.* prior
 sententia utiq; probabilior est, eo quòd
 non sit credibile, Ecclesiam voluisse
 solam illam materialem & externam
 prolationem verborum quacunque
 men.

mente vel intentione factam præcipere, quia *in c. 1. de celeb. miss.* proficitur, se velle explere illud Davidis *septies in die laudem dixi tibi, & illud, media nocte surgebam ad confitendum tibi.* ac *in c. dolentes. 9. de celeb. miss.* præcipit ut studiosè pariter ac devote Horæ Canonicae persolvantur. Dicente item S. Hieron. *audiant ij, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce tantùm sed corde psallendum.* in S. Bened. & *Reg. c. 19.* *stemus ad psallendum ut mens nostra concordet voci nostræ.*

Quær. autem 4. An ad restitutionem teneatur, qui omni internâ attentione voluntariè neglectâ Horas recitaverit, & videri quidem tali casu restitutionem pro tutiori consulendam, quia eam imponunt cum Suarez de *Horis Canonicis. c. 26. n. 25.* alij quoque DD. Si tamen pœnitens difficulter persuaderi posset, non esset, meo iudicio, multum urgendus. Enim verò

verò in propositâ quaestione negativa 7
 sententia admodum probabilis est :
 cum Bullæ in principio hujus §. alle-
 gatae tantum imponant restitutionem
non dicentibus Horas Canonicas, at is,
 qui sine intentione vel interruptim di-
 xit non possit omninò haberi pro *non*
dicente, aliàs autem odia restringenda
 sint, nèque peccato merè interno re-
 gulariter à jure pœna infligatur. *L.*
cogitationis. de penis. Laym. d. c. 5.
sub n. 10. Medin Cod. de orat. q. 15. &
ib. Corduba lib. 4. quest. Theol. q. 13.
circa fin. Henriq. lib. 9. c. 25. n. 5. Non
 obstat quòd quidam in contrariũ ad-
 ducunt cum Suar. *de Hor. Can. c. 26.*
n. 25. & seqq. videl. omittentem in-
 ternam attentionem non satisfacere
 præcepto, teneri ad repetitionem Bre-
 viarij. &c. nam R2. nō satisfacere præ-
 cepto eo perfecto modo, quo deberet,
 adeoq; ad evitandam culpam; satis-
 facere autem ad evitandã restitutionẽ
 quia non constat, quòd Ecclesia obli-
 gatio-

gationem restituendi etiam ad eam partem præcepti extenderit, ex qua tenetur recitans internam attentionem adhibere, nam & sola externa attentio non est sine omni fructu: si enim in choro psalmodi ad decens fiat, ædificat audientes; si privatim recitetur Breviarium, præbet saltem occasionem devotioni & plerumque fit, ut vel incidenter interveniat bonus affectus, vel saltem piæ meditationes aut instructiones ex psalmis & lectionibus memoriæ hæreant, & quasi præter intentionem in animum irrepant.

Quod verò de necessitate repetendi Breviarium dicitur, si interna attentio omissa sit, illud non est usquequaque certum; negant enim Medina & Corduba cc. LL. sed licet concesserimus non tamen statim sequitur, quòd omissis repetitionem, teneatur ad restitutionem, vel hoc ipso quòd præcepto in quantum *non dicentibus* iungit restitutionem jam satisfecerit. quam

quamvis non satisfecerit præcepto in quantum etiam vult internam attentionem adhiberi, sed id sub nullâ expressâ poenâ vel obligatione restituendi.

Quar. 5. An satisfaciat præcepto, qui psalmos unius Horæ interruptim recitaverit vel officium ex errore mutaverit unum pro altero dicendo?
R. quòd interruptio psalmorum sit quidem aliqua irreverentia, & propterea peccatum, sed ex communi sententia tantùm *veniale*. & idcirco interruptum etiam per unam vel alteram horam non tenebitur ad repetitionem, quia quilibet psalmus continet perfectam orationem. Quòd si alicui quædam occupatio incidat, quàm commodè differre nequeat, interruptio planè culpabilis non erit.
Less. de l. & l. l. 2. c. 37. dub. 10. n. 57.
Similiter etiam satisfecit præcepto, & ad repetitionem non tenebitur, qui unum officium præsertim ex errore pro alio

alio dixit, quia substantia præcepti consistit in eo, ut 7. Horæ Canonicae quotidie dicantur, ut verò dicatur officium v. g. de Sancto, pertinet solum ad ritum & accidentalem Cerimoniam. *Less. d.c. 37. dub. 12. n. 77. Sylv. v. Hora. q. 12.*

Quær. 6. An Capellani seu Cooperatores Parochorum propter non oratum Breviarium teneantur ad aliquam restitutionem? Negamus: quia suum solarium non accipiunt tanquam ex beneficio Ecclesiastico, sed propter personale servitium & functiones Parochiales. *Suarez de horis Canonicis c. 22. n. 17.*

Quær. 7. An regularis qui est Parochus teneatur ad restitutionem Breviarium omittat? Puto distinguendum, an Parochia sit monasterio incorporata & eam habeat Regularis tanquam Administrator, & Vicarius temporalis ad nutum superioris amovibilis, vel utrum non sit monasterio

incor-

incorporata, & eam habeat Regularis
 tanquam beneficium, in priori casu
 propterea non erit facienda restitutio,
 quia regularis tantum percipit suam
 congruam sustentationem, & quidem
 non tanquam ex beneficio, sed propter
 administrationem Curæ. ipsum verò
 beneficium, ejusque fructus ratione in-
 corporationis ad monasterium spe-
 ctare censentur. altero autem casu,
 Regularis est propriè beneficiatus, &
 consequenter, juxta naturam omnium
 beneficiorum, fructus non aliter perci-
 pere potest, quàm cum onere recitandi
 Horas vel restituendi.

Quar. 8. Utrum Clerici seculares 12
 vel regulares, qui in Parochijs Cano-
 nicatibus v. g. incorporatis Vicarij
 perpetui constituuntur, teneantur ob
 neglectum Breviarium ad restitutio-
 nem? Sanè de rigore affirmativa e-
 vinci potest ex eo, quod vicaria perpe-
 tua dicatur beneficium *c. postulasti, 26.*
de rescript. attamen si congrua por-
 tio

tio

tio talis Vicarij sit valdè tenuis respectu onerum Parochialium, quæ subito cogitur, tunc suppositâ illâ sententiâ quam supra in quæst. 1. tradidi, vel a nullam vel modicam tantum restitutionem ob neglectum Breviarium restituebitur.

Quær. 9. Quid veniat nomine pauperum & fabricæ beneficiorum quibus facienda est restitutio? R. pauperum appellatione etiam venire monasteria, Ecclesias, & alia pietatis opera. Nomine autem fabricæ beneficiorum non tantum venire fabrica Ecclesiæ, sed etiam domus in qua beneficiatus habitat, vel alterius domus ipsius beneficij pro fructibus colligendis & conservandis extructæ & generaliter quid quid in perpetuum fructum beneficij augmentum infumitur.

Barb. de. off. par. 1. c. 10. in fin.

Quær. 10. Quanam sint causæ excusantes ab oratione Breviarj & consequenter à restitutione? R. esse. 1. n.

turalem oblivionem: 2. infirmitatem corporalem, ex qua vel ipsa rei evidentiâ vel iudicij medici oratio sine magna difficultate aut corporis periculo fieri nequit: 3. gravem & repentinam occupationem, quæ sine scandalo vel notabili damno proprio aut alieno intermitti non potest: 4. dispensationem Pontificis: 5. defectum Breviarij & impossibilitatem illud hîc & nunc acquirendi prout hæc causæ deductius videri possunt apud Suar. *de Hor. Can. c. 27.*

Quær. postremò, utrùm is qui ob aegritudinem vel aliam culpam totum officium recitare non potest, teneatur ad partem recitandam, quam potest? Item an cæcus velis qui Breviarium amisit, teneatur recitare eam partem, quam memoriâ tenet? Affirmativam amplectitur Suar. *d. c. 27. n. 27.* eo quòd unaquæque Hora sit per se totum quoddam, & quod per modum Canonici officij convenienter

iter

ter dicitur. monet tamen in casu in-
firmitatis corporalis non esse id scru-
pulosè observandum. Sed Nau. de
oratione. c. 11. n. 15. v. 8. Garc. de be-
nef. p. 3. c. 1. n. 97. Lessius d. l. dub. 9
n. 54. & alij dicunt, non teneri aliquem
ad recitationem partis minoris, si ma-
jorem recitare non possit, tum quod
major pars regulariter ad se trahat
minorem, tum etiam quod recitatio
Horarum sit unum præceptum, & una
actio moralis, quæ si non potest inte-
grè fieri, non videtur ab Ecclesia multi-
latè præcepta, sicut qui non potest
audire totam Missam, non obligatur
partem audire; item qui non potest
abstinere à carnibus non tenetur abstinere
à cœnâ &c. ut pro contrariâ sen-
tentiâ adducit Suar. d. l. n. 22. At
que hanc sententiam cum Azor & Ro-
driq. probabilem ait Laym. de Hor.
Can. c. 6. n. 1. v. sed dubitari. ut pro-
pterea damnare non ausim eam se-
quentem, quia plurium DD. authori-
tate

tate & bona ratione firmatur. Nec multum urget, quod unaquæque hora sit per se totum, & convenienter dici possit, ut argumentatur Suarez. ex hoc enim non plus evincitur quam quod convenienter ab Ecclesia ita præcipi potuisset; utrum autem præceptum sit, ita mutilatè Canonicū officium dicere, nobis non constat, & in dubio potius liberatio, quam obligatio inducenda est. *L. Arianus de O. & A.*

CAPUT IV.

De Obligatione Parochi dicendi Missam.

1. *Ante Missam debet præmitti Matutinum cum Laudibus, sed non est gravis obligatio.*
2. *Parochus diebus festivis tenetur Missam legere de præcepto, diebus autem ferialibus, tantum de honestate, nisi habeat amplos redditus & sit Parochus populosæ civitatis.*

C

3. *Quid*

3. Quid faciendum si populus ita numerosus sit, ut ad unam Missam convenire non possit, vel solus Parochus ad administranda Sacramenta sufficiat.
4. Propter necessitatem moribundorum rest Parochus alteram Missam eadem die celebrare. Et probabiliter etiam post sumptam abluitionem.
5. Qualiter Parochus pro suis Parochianis Missam offerre teneatur, an pro una Missa possit à duobus stipendium accipere.
6. Parochus ex fundatione obligatus ad plures Missas in hebdomada celebrandas, si modico tempore impeditus fuerit, non tenetur illas Missas persolvere per Vicarium.
7. In Ecclesia polluta non debent sacrificia fieri, antequam reconcilietur.
8. Multorum est sententia, quod non solum Missae sacrificium, quamvis non licite, valide tamē reconcilietur Ecclesia polluta,

9. *Quid faciendum si Episcopus sit impeditus reconciliare Ecclesiam.*

10. *Quot modis polluatur Ecclesia.*

Post Horas Canonicas recitatas ad Missam procedere potest Parochus; ita enim habent notæ regulæ Missalis, ut propter meliorem dispositionem saltem Matutinum cum Laudibus ante celebrationem præmittatur. Sed cum inter Horas Canonicas & Missam nulla sit necessaria connexio, ideò illam obligationem præmittendi Horas Canonicas plerique DD. non esse gravem existimant, & contravenientem ad summum venialiter peccare, imò nullatenus peccare, si propter necessarias occupationes, aut aliam justam causam Horas commode præmittere non possit. *Lessius de I.*

de I. l. 2. c. 37. dubio 12. n. 81.

Circa Missarum lectionem obligatio incumbit Parocho, ut omnibus illis diebus, quibus Parochiani ex præcepto Ecclesiæ Missam audire debent,

bent, per se vel per alium celebret, quæ
 est communis omnium DD. in æqui-
 tate naturali fundata, nam ideò dan-
 tur Parocho decimæ, & alij fructus,
 necessaria salutis administret. Quo-
 verò etiam extra dies festos Parochus
 Missas legere teneatur, verius est nul-
 lum præceptum extare. Interim ta-
 men id utique maximè decens est:
 mò si populus in aliqua civitate sit nu-
 merosus, & Parochus habeat amplio-
 res redditus, eundem per Episcopum cogi
 posse, ut sæpius in hebdomade celebret,
 censet Layman *lib. 5. tr. 5. c. 1. sub n. 2.*

Prætereà si in aliqua Parochia po-
 pulus ita numerosus sit, ut ad unam
 Missam convenire nequeat, vel unus
 Parochus administrandis Sacramentis
 sufficere non possit, tenebitur Parochus
 & per Episcopum cogi poterit, ut alio-
 os Sacerdotes sibi ad id munus rectè
 explendum adjungat, *Trid. s. 21. Glof.
 ref. c. 4.* si autem Parochia fortè pro Sacer-

pter injurias belli depauperata pluri-
 bus Sacerdotibus alendis non suffice-
 ret, licentia datur Parocho (saltem
 cum consensu Episcopi, ne fiat abusus)
 uno die duas Missas legendi; sicut e-
 tiam si ob penuriam Sacerdotum unus
 deberet duas Parochias administrare. ut
ex c. consulisti. de celeb. Miss. com-
 muniter tradunt Interp. in quo cap.
 permittitur ut Sacerdos ex causa ne-
 cessitatis uno die possit plures Missas
 dicere.

Porro quia in *d. c. consulisti*, gene-
 raliter fit mentio necessitatis, propte-
 reà plures casus referunt DD. in qui-
 bus sit licitum secundam Missam dice-
 re, qui cum hodie in desuetudinem
 abierint ut testantur cc. apud Barb.
in d. c. consulisti in fin. ideò enarrare
 omitto, videantur apud Nav. *in Man.*
c. 25. n. 87. & 93. inter eos casus ille
 est præcipuus, qui etiam notatur per
Gloss. in d. c. consulisti. Si nimirum 4
 Sacerdos in Missa moneatur quòd ali-
 quis

quis moribundus viaticum desideret
 nulla autem supersit Hostia consecra
 ta: tunc enim (cum in solo pane con
 secrare non liceat) altera Missa dici
 poterit. si tamen Sacerdos ante com
 munionem monitus fuerit, non erit
 necesse alteram Missam incipere, sed
 licebit partem suæ hostiæ ad ægrotum
 deferre. *Sa. v. Eucharistia n. 15.* Ne
 tant autem DD. communiter, quod
 Sacerdos duas Missas dicturus, in pri
 ma non debeat sumere ablutionem.
 Interim tamē multum probabile cen
 seo, saltem probabilitate intrinsecā
 ratione desumpta *c. 4. de fer.* (neg
 enim semper ex multitudine author
 quod melius iudicandum l. 1. §. 6.
de vet. iur. enucl.) etiam post sum
 tam ablutionem licitè secundam Mis
 sam dici, si v. g. Parochus duas. paro
 chias administrans in primâ Missâ pe
 errorem sumperit ablutionem, & a
 teram Missam propter festum & con
 cursum populi absque magno scandalo
 lo

lo omittere non possit: Item si unus
 vel plures moribundi Viaticum desi-
 derarent. eò quòd præceptum Eccle-
 siæ, ne Sacerdos non jejunos celebret,
 non videatur in casibus tam extraor-
 dinarijs cum detrimento aut scanda-
 lo fidelium obligare. *Ex his enim
 quæ forte uno aliquo casu accidere pos-
 sunt, iura non constituuntur, nam ad ea
 potius debet aptari Ius, quæ frequenter,
 & facile, quam quæ raro eveniunt. Ver-
 ba sunt l. 4. & 5. ff. de LL. sicut ita si
 Sacerdos in introitu recordetur se je-
 junum nõ esse, Missam continuare po-
 test. Et plurimum facit ad mitigan-
 dum rigorem legis, quòd solâ ablutio-
 ne sumptâ Sacerdos adhuc moraliter,
 & communi hominum acceptione je-
 junus reputetur, adeòque si iteratò ce-
 lebret minor irreverentia subsit, quàm
 si aliud quid per modum cibi sumpsisset.
 Quemadmodum in simili Sacer-
 dos vovens non bibere vinum, servat
 votum, tametsi in Missâ sumat ablu-
 tionem.*

tionem. *Barb. inc. ex parte de celeb.*
Miss. & propiùs ad nostrum propo-
 tum, Sacerdos post sumptam ablutio-
 nem reperiens particulas, etiam quas
 scit consecratas, ex receptâ sententiâ e-
 as sumere potest: quamvis autem id
 dicatur fieri ex eo, quòd censeatur talis
 sumptio pertinere ad idem sacrificiũ,
 nihilominus reverà sumitur Corpus
 Domini post ablutionem, & quidem
 sine gravi causâ, cum illæ particule
 possent reponi in aliquâ Capsâ vel Ci-
 borio. sanè si licet mihi Corpus Do-
 mini sumere post ablutionem in primâ
 Missâ sine irreverentiâ, vix adferri po-
 test, cur non etiam ex gravi causa in
 secunda, cum suppositâ justâ causâ se-
 cunda Missâ de se non ponat novam
 irreverentiam, aliàs nec etiam à jejuno
 inchoari posset.

Quod ad applicationem sacrificii
 Missæ attinet, ratio naturalis dicitur,
 & in Concil. Trid. s. 23. c. 1. in pr.
 satis insinuatur, quòd Parochi pro suis
 qui-

quibus sacrificium Missæ offerre teneantur, attamen id non eo sensu accipiendum est, quod semper totum sacrificium Missæ principaliter pro subditis offerendum sit, & nunquam possit Parochus secundum aliam intentionem celebrare: sed sufficiet si secundario suarum ovium meminerit, & quandoque arbitrio boni viri principalem intentionem pro eisdem faciat. *Barb. de off. par. 1. c. 11. n. 10.*

Alia est ratio, si quidam ex Parochianis speciale stipendium Parocho offerant, ut pro se Missam faciat; tunc enim acceptans tale stipendium, tenebitur ex justitia secundum eorum intentionem celebrare. & quidem si Parochus jam uni propter acceptum stipendium obligatus sit vel ex fundatione v. g. Anniversarij jam habeat, necesse secundum certam intentionem celebrare, non poterit eodem die ab alio stipendium pro Missâ accipere, & ita unâ Missâ duobus satisfacere, nisi is qui stipendium offert hâc

C 5

de re

de re certioratus ultrò contentus esse velit. *Laym. de sacrif. M. ss. c. 3. n. 4.*

6 Sed quid si Parochus ex fundatione aliqua debeat in hebdomade unam aut plures Missas dicere, is verò infirmetur, an tenebitur sui loco alium Vicarium substituere, qui illas Missas persolvat? Existimo tolerabilem esse (maximè in Parochis aliàs tenues redditus & nullum Capellanum habentibus) sententiam Petri Nav. *l. 2. de restit. c. 2. n. 210.* quòd si infirmitas, aut aliud impedimentum, brevi tempore, scilicet per unam aut alteram hebdomadem, imò etiam per mensem, sit duraturum non sit præsumendum quòd fundator voluerit obligare ad compensationem; quemadmodum bonus Dominus non solet propter modicam ægritudinè, aut impedimentum servi, eus me cedem deducere.

7 Postremò breviter adnotare volui quòd si Ecclesiam pollui contingat Parochus non debeat in eâ Missam facere

cer

cere antequam ab Episcopo reconcili-
 etur, per aquam cum vino, sale & ci-
 nere benedictam. Volunt tamen a-
 liqui si semel post pollutionem Missæ 8
 sacrificium in Ecclesiâ pollutâ sive bo-
 nâ sive malâ fide (quamvis hoc sine
 peccato mortali fieri nequeat) celebra-
 tum sit, jam Ecclesiam propter infini-
 tam virtutem tanti sacrificij haberi
 pro reconciliata & etiam imposterum
 in eâ Missas fieri posse. *Sa. v. Ecclesia.*
n. 19. Castro. de lege Poen. l. 2. c. ult.
 quæ sententia licet non habeat in Ju-
 re aliquod speciale fundamentum,
 nihilominus propter auctoritatem
 DD. qui eam sequuntur, & ut ali-
 quid amplius tribuatur sanctissimo
 Missæ sacrificio, non videtur omnino
 damnanda, cum nullo expresso Juris
 textu reprobetur.

Quid autem fiet si Ecclesia polluta 9
 à civitate Episcopi longè distet, neque
 is propter impedimenta & negotia
 tam citò eam reconciliare, aut alteri

C 9

Epis.

Episcopo potestatem reconciliandi dare possit, annè interea Parochiani sacrificio & sepulchrâ privabuntur? Non est penitus improbabile quòd Episcopus dispensativè possit dare licentiam interim Missas legendi, vel cadavera sepeliendi, etiam in Ecclesia pollutâ, si alia non adsit, usque dum ipse se reconciliet: ut ex alijs authoribus refert *Eman. Sà. v. Ecclesia n. 19.* quia prohibitio non celebrandi in Ecclesia polluta est constitutio Juris positivi & reconciliatio est ceremonia Jure Ecclesiastico introducta, in quo Jure etiam Episcopus dispensare potest, si instans sit aliqua necessitas, & propter dilatam dispensationem fideles aliquod damnum corporale vel spirituale incurere deberent, *Barb. de off. Episcopi. al. leg. 34. n. 23.* Illud autem, quòd *Sà. d. l. n. 20.* putat, Episcopum posse reconciliationem Ecclesiæ jam consecratae (aliud foret si nunquam consecrata fuisset *Henriq. l. 9. c. 27. n. 6.*) alicui Sacer-

Sacerdoti demandare, pugnat contra expressum textum *in c. aqua. 9. de Consec. Eccles.* ubi reconciliatio Ecclesiæ dicitur actus ordinis Episcopalis, & propterea Sacerdoti, qui non sit Episcopus demandari non posse, consuetudinem quoque contrariam potius esse corruptelam.

Speciale esse posset circa Fratres Minores, ut illis reconciliatio alicujus Ecclesiæ pollutæ per Episcopum rectè delegetur, quia dicuntur habere privilegium à Leone X. concessum, ut Ecclesias consecratas si pollutæ fuerint, possint aquâ per Episcopum benedictâ reconciliare. *Roderiq. Tom. 1. reg. 99. 19. ar. 6. Henriq. d. n. 6.* Polluitur 10 autem Ecclesia per sepulturam excommunicati, vel infidelis, sanguinis, aut seminis effusionem

Igitur 1. Si excommunicatus vel infidelis sepeliatur in Ecclesia vel cimiterio, ejus cadaver exhumari (dummodo ab alijs dignosci possit) & Ecclesia

clesia vel Cæmeterium reconciliari debet, nec prius aliquis etiam Catholicus ibidem sepeliri vel sacra fieri possunt. *c. Ecclesiam de consec. dist. 1. c. consulti. 7. de consec. Ecclesie vel Alt.* Quid autem hodie post Extravag. Mart. V. dicendum sit de excommunicationis non denunciatis, inferius in part. 3. in c. de sepulturis commodius explicabo.

2. Per omne homicidium injuriosum (etiam alicujus sancti Martyris *Vall. hoc Titulo n. 5.*) in Ecclesia quocunque modo etiam per suffocationem factum polluitur Ecclesia. *c. propositi. isti de consec. Eccles. & Gloss. in c. in eod. in 6. dico injuriosum*, unde per homicidium vel casu vel causa defensionis vel ab amente aut infante factum non censetur fieri pollutio, quia cum non sit delictum in occidente non videtur fieri irreverentia Ecclesie. Prætereà etiã non polluitur Ecclesia, si quis extra Ecclesiam vulneratus in eadem mori

moriatur, vel si in ea constitutus aliquem extra illam jaculo conficiat, in pœnalibus enim termini sunt strictè accipiendi. Polluitur verò, si is, qui foris est, in Ecclesia existentem occidat, nam tunc homicidium propriè quoad perfectionem & consumationem suam in Ecclesia contingit. Item polluitur non tantùm per mortem, sed etiã per vulnerationem, aut per quamcunq; injuriosam percussionem, unde sequatur copiosa sanguinis effusio, tamen si sanguis pavimentum non contingat, sed in vestibus absorbeatur. levis tamen percussio injuriosa non sufficit ad pollutionem, quamvis propterea sanguis ex narib⁹ distillet. *ut apud Pan. Zoef. & cõmuniter DD. ad tit de Consec. Ecclesie pluribus videre est.*

3. Similiter per feminis humani profusionem sive cum sive sine complice factam polluitur Ecclesia, dummodò ea aliquo modo notoria & saltem per famam aut opinionem hominum

minum

minum publicata sit. *arg. c. significasti. de adult.* non autem sufficit si v. g. solus Parochus ex confessione sciat, vel aliqui tantum ex Parochianis, penes quos non sit periculum divulgationis. *Sà, v. Ecclesia. n. 19.*

Est porrò circa has duas posteriores pollutionis species advertendum non pollui Ecclesiam si vel supra illam in tecto, vel intra eandem in aliqua crypta, aut juxta eam in campanili vel sacristia (dummodò hæc ab ipso corpore Ecclesiæ distincta, & moraliter separata sint) pollutio contingat, quia ut supra dictum, in materia odiosa termini sunt strictè accipiendi. Eademùm pollutâ Ecclesiâ censetur quidem pollutum quoque cæmeterium, tanquam accessorium non verò è contrario, quia accessorium non trahit ad se principale. *c. un. hoc. titulo in 6. vid.*

Sanch, de Matrim. lib. 9. disp.

15. à n. 21.

De Obligatione Parochi prædicandi verbum Divinum.

1. *Diebus festivis non debent negligere Parochi Conciones, & instructionem puerorum.*
2. *Quid in Concionibus proponendum.*
3. *Non tenentur hodie Parochiani Missam & Conciones dieb⁹ festivis in propriâ Parochiâ audire, videtur tamen decere, ut aliquoties in anno propriam Parochiam accedant.*

Verbi Divini prædicatio utique ad munus pastorale quàm maximè pertinet, ideò instanter præcipit Concil. Trid. s. 5. de ref. c. 2. s. 22. de sacrific. Miss. c. 8. & s. 24. de ref. c. 4. ne saltem dominicis, & festivis diebus Conciones negligant Parochi, & ut pueros rudimenta fidei, & obedientiâ ergà Deum & parentes diligenter doceant.

Porro

Porro ex eodem Concil. Trid. est advertendum Parochis, ut in Concionibus suis *postpositis inutilibus questionibus* doceant plebem cum brevitate, & facilitate sermonis, quæ scire necessaria sunt ad salutem, vitia quæ declinare, & virtutes, quas sectari oporteat. Specialiter in d. s. 22. c. 8. jubetur ut frequenter Parochi ex ijs, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, inter cetera sanctissimi hujus sacrificij *Mysterium* aliquod declarent. Item in decreto de purgat. s. 25. mandatur Episcopis ut sanam de purgatorio doctrinam, à SS. Patribus, & sacris Conciliis traditam à Christi fidelibus creditam teneri, doceri, & ubique prædicari, diligenter studeant. Apud eandem plebem difficiliore, ac subtiliore questiones, quæ ad edificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla pietatis accessio a popularibus Concionibus secludantur. Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, evulgari, ac tractari

rino

De Obligatione Concionandi. 67

ri non permittant. Ea verò que ad curiositatem quandam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tanquam scandala, & fidelium offendicula prohibeant.

Cæterùm licet de jure videatur requiri, ut Parochiani non alibi, quàm in suâ Ecclesiâ parochiali Missas & Conciones audiant. c. 2. de Parochiis & Trid. in Decret. de obser. & Evit. in Missâ s. 22. & in d. s. 24. c. 4. Hodie tamen per privilegia regularium & contrariam consuetudinem passim, huic juri derogatum est, ita ut Parochiani satisfaciant, si alias Ecclesias, præsertim Regularium, frequentent, dummodò proprium Parochum non contempnant. Barb. de off. Par. p. 1. c. 11. n. 24. & seqq. & c. 15 n. 11. & 14 in fin. Ne autem quis censeatur proprium Parochum contempnere ratio naturalis suadere videtur ut saltem aliquoties in anno missas & Conciones eiusdem audiat. vix enim est, ut non habeatur
filius

filius contumax, qui toto anno Patrem non invisit: Ovis erratica, quæ nunquam vocem proprii pastoris exaudit. Zyp. in Anal. Jur. Pont. in tit. de Parochijs sub. n. 2.

CAPUT, VI.

De Obligatione Parochi & Parochianorum observandi Festa.

1. Festa institueret potest etiam Episcopus.
2. Festa instituta ab Episcopo etiam ab exemptis observanda.
3. Preceptum de observatione Festorum duplex.
4. Quenam dicantur opera liberalia & quæ servilia.
5. In quibus casibus liceat in die festo opus servile facere.
6. Ut opus servile in festo licite fiat, requiritur consensus Episcopi vel salutem Parochi,

7. Fe-

7. Festum incipit à media nocte, & durat usque ad mediam noctem.

8. Quae cause excusent ab auditione Missae in die festivo.

9. Dies festi non sunt agendi per luxum & comessationes.

10. Nullae insolitae imagines, miracula, aut reliquia inconsulto Episcopo recipiende.

Festa instituire non tantum potest summus Pontifex, sed etiam Episcopus in sua Diocesi, dummodo instituat de aliquo Sancto ab Ecclesia Canonizato vel saltem ab antiquissimis temporibus pro sancto habito. quamvis autem si Episcopus festa instituire velit, videatur de Jure requiri Cleri & populi consensus, ut *ex textu c. ult. de feriis.* advertunt DD. ne populus festorum multitudine gravetur, & à laboribus impediatur; de consuetudine tamen ubique ferè receptum est, ut populi consensus non requiratur *Azor. 10, 2, l. 1. c. 26, q. 1.*

Potest

Potest autem Episcopus festa instituere, vel à se vel à suis antecessoribus instituta ita moderari, ut tantum observentur die media, id est ante prandium post meridiem autem liceat operari. *Azor. d. l. q. s.* idque tunc plurimum rationabile censeo, si aliàs festiva valdè multa sint, ac experientia constat tempus pomeridianum festorum tantum per luxum, & comotationem transigi. Porro festa ab Episcopo instituta non tantum ab illis, qui sunt in Jurisdictione Episcopi, sed & ab exemptis omnibus etiam regularibus observari debent *juxta constit. Concil. Trul. s. 25. de regul. c. 12.*

3 Præceptum de observatione festorum est duplex, unum *negativum* alterum *affirmativum*: *negativum* præceptum est, quòd prohibet, ne die festorum *servilia* exercentur; *affirmativum*, ut omnes fideles usum rationis habentes in festis Missam audiant. *de fer. c. omnes fideles, & c. Missas de consecrat.*

Notanter dixi, ex præcepto *negati-
vo* opera *servilia* esse prohibita. quam-
vis enim in veteri testamento *om-
ne opus* in sabbatho interdictum fuerit
Judæis. *Exod. 30. & Deutron. 5.* quia
tamen illud præceptum partim fuit
morale, partim ceremoniale (ceremo-
nialia autem veteris testamenti per
adventum Christi exspirârunt *c. unico
de purificat. post partum*) ideò per Ec-
clesiam ad sola opera *servilia* mitiga-
tum, & restrictum fuit *Laym. in Theolo-
gia moral. l. 4. tract. 7. c. 1. n. 1. & c. 2.
n. 2.* dicuntur autem opera *servilia* quæ 4
corporis commoditatibus inserviunt,
& per servos ac famulos exerceri so-
lent, ut sunt opera rustica, & mecha-
nia: écontra opera *liberalia* dicuntur
illa, quæ sunt libero homine digna, &
magis ad excolendum vel oblectan-
dum animum faciunt: atque hæc sub
præceptum illud negativum non ca-
dunt, tum quòd ipsum præceptum li-
mitetur ad opera *servilia*, tum quòd
sunt

sint ignobiliora, & minus dignè cum
cultu Dei jungantur. unde lice-
bit in die festo studere, docere, scribe-
re, musicam exercere, item recreatio-
nis causa pingere, venari, piscari, sal-
tem si sine multis operis ac labore ta-
lis piscatio, vel venatio fiat. *Nav. in*
Manual. c. 13. n. 11. Mercatus autem
seu nundinatio, quamvis non sit opus
servile tamen prohibetur in *c. 1. de fe-*
rijs, sed consuetudine passim contrari-
um obtentum est, ut in certis festis præ-
sertim in anniversario dedicationis
Ecclesie nundinae habeantur, quae
consuetudo ita moderanda erit
ut negotiationes non instituantur
antequam officium divinum in Ec-
clesia persolutum sit. Præterea
iter facere pedibus, curru, equo, na-
vibus nec opus servile, nec proprie libera-
tum est, sed potius naturale & medium
quare, & id in die festo licebit. pla-
stra verò aut jumenta mercibus on-
rare, & agere servile opus censetur.

in die festo licebit inchoare, inchoatum autem continuare, si commode abrumpi non possit, conceditur. *Declaratio Cardinal. quam refert Barba de officio Episcopi alleg. 105. n. 40.*

Aliquandò tamen ex causâ pietatis vel necessitatis licet etiam diebus festivis opera servilia peragere, c. *fin de ferijs* Ex causâ pietatis si v. g. altaria ornanda, vel alia ad festivitatem paranda sint. Ex causâ necessitatis, si res ad vitam necessaria, vel tempore peritura sit, qua ratione excusantur pauperes, qui si in festis à labore abstineant se suamque familiam sustentare non possunt. Item agricolæ cum ob pluviam superventuram segetes, at fœnum congregant, vel aliud grave damnum vitandum ruri laborant. similiter si pauperes famuli & ancillæ diebus festivis suas vestes reficiant &c. est quandoque etiam necessitas publica v. g. reficiendî pontes, piscandi certum pisci-

D

um

um genus, quod non nisi cettis annis
temporibus capitur *juxta c. licet. de
feriis*. si paranda sint aliqua ad com-
munem populi festivitatem v. g. ad
adventu principis &c.

Sed non sufficit, ut causa pietatis
aut necessitatis subsit, nisi in super
sensus Episcopi accedat, præsertim si
6 *pus servile* in publico faciendum,
per longum tempus duraturum sit,
paulatim prætextu necessitatis libere
contra festorum obligationem peccetur.
Declarat. Card. apud Barb. an. 1600.

Sin autem periculum in mora
vel Episcopus propter distantiam
modè adiri non possit, solam justitiam
causæ vel ad summum, si causa alio
modo videatur dubia, licentiam Pa-
pæ sufficere, communis est sententia.

Cæterùm hîc advertendum est,
vis in *c. 1. de feriis*. dicatur, quòd
dominica à vespera in vesperam
omni veneratione observanda sit,
hilominus in Europa esse receptum.

quod festa quoad abstinentiam à servi-
libus operibus computentur à media, 7
nocte usque ad alteram mediam no-
ctem, testatur Panor. *in c. 5. de feriis.*
Covar. *var. res. lib. 4 cap. 19. n. 9.*
ralem autem consuetudinem valere
& attendendam esse, textus est *in c. 2.*
de feriis.

Alterum præceptum scil. *affirmati-*
vum de audienda Missa tanquam hu- 8
manum, & positivum, non obligat
cum tanto rigore, ut nullo modo quis
ab eo excusetur. etenim non tantum
impotentia physica (qualis est in mari
navigantium, incarceratorum, lecto-
affixorum, & similium) sed etiã mo-
ralis, & arbitrio prudentis viri gravis,
excusat ab audienda Missa. dicitur
autem moralis impotentia, quando,
licet non subsit absoluta impossibili-
tas, subest tamen magna difficultas
propter periculum amittendæ valetu-
dinis, aut rei domesticæ, alteriusve da-
mni spiritualis aut corporalis subeun-

di. unde excusantur qui infirmi sunt
aut infirmis serviunt, qui tempore pe-
stis se domi continent, item matres
ancillæ quæ infantibus assistunt, qui
propter distantiam templi domum pro-
riculosè deserunt &c. pudor quoque
gravis sit secundum communem sen-
tentiam ab audienda Missa excusa
puta si mulier honesta cum dedecore
sui status non honestè vestita sit, vel
aliqua bonæ existimationis, ex delicto
pregnans appareat &c. Consuetudo
do etiam quandoque excusat, si v.g.
aliquibus locis vidua vel puerpera
aliquod tempus templum ingredi non
soleat, de quibus omnibus prolixè
deri poterunt DD. antea cc.

Postremò huic capiti adscribenda
duxerunt verba valde notanda Con-
cilii Trid. s. 25. in decret. de invoc. &
Sanct. *Omnis superstitio, in
Concil. in Sanctorum invocatione,
liquiarum veneratione & imaginum
sacro usu tollatur, omnis turpis que*

eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur, & Sanctorum celebratione, ac reliquiarum visitatione homines ad comessationes, atque ebrietates non abutantur, quasi festi dies in honorem Sanctorum per luxum ac lasciviam agantur. Hac ut fidelius observentur, statuit sancta Synodus, nemini licere ullo in loco vel Ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo. & c.

